

MTBT KÖNYVTÁRI ADATLAP*nyilvántartási szám: 042*

Szerző:	Mándoky Kongur István
Cím:	Kunok és magyarok
Eredeti cím:	-
Fordító:	-
Szerkesztő:	-
Kiadás helye és éve:	Budapest, 2012
Kiadó:	Molnár Kiadó
Oldalszám:	348
Nyelv:	magyar
Copyright:	Mándoky Kongur István jogutódja, 2012
ISBN:	978-963-88238-1-6
ISSN:	2062-6665
Elektronikus változat elérhetősége:	-
Példányszám a könyvtárban:	1
A művet a Magyar-Török Baráti Társaság vásárolta	

TARTALOM

Az induló „Török–Magyar Könyvtár” (Fodor Pál – Vásáry István)	7
A turkológus Mándoky Kongur István (Vásáry István)	9
Mándoky Kongur István írásainak gyűjteményes kötete elé (Molnár Ádám)	17
Válogatás Mándoky Kongur István magyar nyelvű műveiből (Molnár Ádám)	25
 <i>Nyelvészeti tanulmányok</i>	
Néhány kun eredetű nagykunsági tájszó	31
<i>Büti</i>	57
<i>Kozma</i>	63
<i>Cötkény</i>	69
A kun nyelv	79
A magyarországi kun nyelvjárásokról	85
A kun nyelv magyarországi emlékei	89
<i>Bertő</i>	99
<i>Kaptány</i>	109
<i>A Kun miatyánk</i>	113
Egy kunsági kiszámoló mondóka	139
A magyar nyelv kun jövevényszavai és kunsági kun eredetű tájszók	157
Kun eredetű tulajdonneveink	171
<i>Mónárkód</i>	187
A régi török eredetű <i>gyón</i> ige magyarázata	191
 <i>Kunokról, magyarokról, rokonokról</i>	
A Hantos-széki kunok	199
Kunsági <i>kaptony</i> , tömör csontvéges íj. Milyen volt a régi kunok viselete, fegyverzete?	209
A Sárga-folyó vidékéről a Tisza–Duna síkságára. A kunok eredete, vándorlása, magyarországi megtelepedése	211
Bajkonur, Karszakupaj és a Nagykunság	215
A kunok Ulas törzse és törökségi kapcsolatai	219
Magyar eredetű törzsek a baskíroknál	227
A baskír–magyar közös törzsnevek kérdése	233

Tervezet egy honfoglalás kori magyar vagy XIII–XVII. századi kun nomád szállásnak a Nagykunságon (Hortobágyon) való bemutatására	235
<i>Jenő és Yänäy</i>	239

Török népköltészet

A pej ló panasza. Kazak népdalok	247
Hej, én dalos fülemülém. Kazáni tatár népdalok	251
A <i>Kun Kódex</i> találós kérdései	255
Lovaiddal ne dicsekedj. Dobrudzsai tatár közmondások	261
Hold elejti, nap felveszi. Dobrudzsai tatár találós kérdések	267
Szemöldöd holló szárnya. Kumuk négysoros szerelmi dalok Németh Gyula gyűjtéséből	275
Dalolj, mondd, dalolok. Tatár népdalok	281
Sárga kandalaki dinnye. Özbek népdalok	285
Amu-darja széles vize. Karakalpak népdal	291
Zúg-süvölt a fergeteg. Karacsáj népdal	292

Függelék

Rövidítések	295
Irodalom	300
Név- és tárgymutató	320
Magyar szómutató	336
Kun szómutató	343
Könyvészeti tájékoztató	346
Képtáblák	349

Az induló „Török–Magyar Könyvtár”

Lectori salutem!

Ezennel új könyvsorozat indul útjára „Török–Magyar Könyvtár” címen. A törökség és magyarság kapcsolatai több mint ezer éves múltra tekintenek vissza, messzebbre, mint a Kárpát-medencei magyar államiság története. A honfoglalás előtti fél évezred során a török népek és nyelvek döntő módon járultak hozzá a IX. századi honfoglaló magyarság nyelvi, etnikai és kulturális képének kialakulásához, majd a besenyő, úz és kun támadások és bevándorlások révén ez a török hatás a következő századokban is folytatódott. Alighogy elültek a keletről érkező törökségi népvándorlási hullámok, a XV. századtól kezdve dél felől érte újabb török hatás a magyarságot: a Balkánon szélesebben terjeszkedő új nagyhatalom, az oszmán-török birodalom rövidesen szembetalálta magát a középkori magyar állammal. E konfliktus során a magyar állam széthullott, és bekövetkezett történelmünk százötven éves török hódoltsági korszaka, mely csak a XVII. század végén ért véget.

A magyar turkológiát mindezek a témák közelről érdeklik. A turkológia a legnemzetibb és legnemzetközibb tudományok egyike Magyarországon. Nemzeti, mert kialakulásától kezdve szorosan kapcsolódott a magyar nyelv és történelem különböző korszakainak tanulmányozásához, s nemzetközi, mivel New Yorktól Ankarán és Moszkván át Tokióig a világ minden nagyobb egyetemén művelt tudományszak. A turkológiának ez a magyar és egyetemes vonatkozása kezdettől fogva meghatározta a magyar turkológia kutatási profilját. E profil kialakításában úttörő része volt Vámbéry Árminnak, aki a budapesti egyetemen 1870-ben elsőként alapított önálló Török Tanszéket kontinensünkön. Az 1870-es évekig a turkológia szinte azonosnak számított az oszmán-török nyelv és irodalom, valamint az Oszmán Birodalom történetének tanulmányozásával. Vámbéry az elsők közé tartozott a világban, akik kitágították a turkológia fogalmát a Törökországon kívüli törökség irányába is. Az ő nyomdokain haladva épült ki a magyar turkológia impozáns épülete, amelyben azután olyan világhíres tudósok működtek, mint Németh Gyula, Fekete Lajos és Ligeti Lajos. A mindig magas szinten folytatott oszmán-tö-

rök kutatások mellett ezen általános turkológiai iránynak főbb kutatási témái az összehasonlító és történeti török nyelvészet, a török nyelvek távolabbi, altaji és uráli kapcsolatainak kérdései, a török szókészlet vizsgálata, különös tekintettel a jövevényszó-rétegekre (török–magyar, török–szláv érintkezések), a közép-török (kipcsak és csagatáj) filológia problémái. Természetesen az egyetemes turkológiai témák magyar vonatkozásait a magyar turkológusok sohasem tévesztették szem elől, így a honfoglalás előtti és Árpád-kori török–magyar nyelvi és történelmi kapcsolatok kérdése (bolgárok, kazárok, kavarok, besenyők, kunok) mindig a magyar kutatások homlokterében állt.

A „Török–Magyar Könyvtár” sorozat indításával több célt gondolunk szolgálni a magyar tudományosságban: elsősorban történelmi szempontból fontos, török és perzsa nyelvű szövegeket kívánunk közreadni szakavatott magyar fordításban, kommentárok kíséretében. Olyan alapvető munkákat szeretnénk magyarul közölni, amelyek a törökök saját származásmondáit tartalmazzák, így az *Oguznáme* különféle változatait, a XVII. századi Abulgázi Bahádur kán híres török és türkmén történeteit (*Sedzsere-i türk és Sedzsere-i terákime*), az indiai mogul birodalom timurida török alapítójának, Báburnak ma is lélegzetelállítóan érdekes emlékiratait (*Báburnáme*, XVI. sz.), vagy a XIII. századi mongol világhódítók, Dzsingisz és utódai nagy perzsa krónikásainak, Dzsuvainínak és Rasíddádnak török vonatkozású részleteit. Természetesen az oszmán-török történetírás és földrajzi irodalom jelesebb műveiből is szeretnénk szemelvényeket közreadni (Ásik Ömer, Evlija Cselebi és mások). A forrásművek fordításán kívül olyan alapvető monográfiák magyar nyelvű közlésére is gondoltunk, mint például Mehmed Fuad Köprülünök a török vallás- és irodalomtörténet számára egyaránt klasszikus műve, „A török irodalom első misztikusai” (*Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*).

A sorozatot Mándoky Kongur István, a tragikusan fiatalon elhunyt kunsági származású magyar turkológus összegyűjtött munkáinak kiadásával indítjuk útjára. Öszintén reméljük, hogy az első kötetet számos fogja még követni a „Török–Magyar Könyvtár”-ban, s ezzel hozzájárulhatunk a törökség jobb megismertetéséhez a hazai tudományosságban és közéletben.

Fodor Pál – Vásáry István